

Cumhuriyetin 97. Yılında Bir Fotoğrafın Düşündürdükleri...

Erdal Atıcı*

Cumhuriyetimizi kuran Mustafa Kemal Atatürk, **“Cumhuriyet, kimsesizlerin kimsesidir”** der, bir konuşmasında. Bu söz, aynı zamanda yeni kurulan Cumhuriyetin izleyeceği yolu da işaret eder.

Cumhuriyetle birlikte; yüzyıllardır okuma olanağı bulamayan köy çocukları ilk kez okul yüzü görür ve okullarına bu fotoğraftaki(*) gibi acınacak halde gelirler. Cumhuriyet onlar için öğretmen demektir, aydınlanma demektir, uygarlık demektir.

Cumhuriyetin ne anlama geldiğini, Cumhuriyete tepeden bakanlar, küçümseyenler, saltanat ve halifelik özlemi içinde olanlar elbette bilemezler... Yakın tarih hakkında iki sayfa bile okumamış olanlar, ise hiç hiç bilemezler...

Peki, kim bilir Cumhuriyetin anlamını?

En başta bu fotoğraftaki çocuklar bilir... Üst baş dökük, yalın ayak... Onlarca kilometrelik yolu yürüyerek kat etmiş ve köy enstitülerine ulaşmış çaresiz çocuklar bilir...

Enstitüye alınmış, orada ilk kez banyo, ilk

kez doğru dürüst sıcak yemek görmüş, **Talip Apaydın’lar, Mahmut Makal’lar, Fakir Baykurt’lar, Mehmet Başaran’lar, Ali Dündar’lar, Dursun Akçam’lar, Abdullah Özkur’lar, Adnan Binyazar’lar, Ayşe Baysal’lar, Pakize Türkoğlu’ları, Osman Şahin’ler ve daha nice köy çocuğu** bilir...

Öyle ya, o cumhuriyet olmasaydı hiç biri okuyamayacak, köyde yüzyıllardır ihmal edilmiş bir kitlenin son kuşak torunları olarak yok olup gideceklerdi...

O tepeden baktıkları, beğenmedikleri, burun kıvırdıkları Cumhuriyet, bu çocukları parasız yatılı okullarına aldı, üstlerinden yoksulluk hırkasını çıkarıp, saçındaki biti temizledi. Temiz sular içirdi, karnını doyurdu ve müzikle resimle, işle, sanatla eğitip, kafasını kitapla aydınlattı...

Bu fotoğraf, o çocukların uygarlığa adım attıkları ilk gün çekildi...

Cumhuriyetin devraldığı eğitim mirası işte bu idi. Bu çocuklar gibi milyonlarca çocuk vardı eğitilecek...

Cumhuriyeti iyi anlamak için, Cumhuriyet öncesini iyi bilmek ve nereye doğru yol alındığını

net rakamlarla görmek gerekir! Örneğin, Cumhuriyet ilan edildiğinde, okuryazar oranı neydi? Sonrasında ne oldu?

Osmanlı devletinden Türkiye Cumhuriyetine kalan mirasın özeti şuydu: 40 bin köyün neredeyse tamamı okulsuz ve öğretmensizdi. Eğitim yalnızca saray çevresinin ve büyük şehirde yaşayanların işiydi. Yüzyıllarca ihmal edilen köylerde tarım karasabanla ilkel biçimde yapılıyordu. Uzun süren savaşlarda erkek nüfus kırılmış, köylerde bütün işler kadınların ve yaş-

Öğretim Birliği Yasası, yeni abece, medresele-
rin kaldırılması, karma eğitim, Köy Öğretmenleri
Yasası, Köy Öğretmen Okulları ve Köy Enstitü-
leri Yasaları art arda çıkarıldı...

O yokluklar içinde Atatürk, **Cumhuriyetin kimsesizlerin kimsesi olması için** gecesini gündüzüne katıp çalıştı. Işık hızında devrimler yaptı. İstiyordu ki, hiç okuyamayacak, hiç hali vakti olmayan köy çocuklarına devlet el uzatsın, okutsun, aydınlatsın...

Mustafa Kemal Atatürk, bir yandan eğitim öğ-

luların omzuna yüklenmişti. İğneden ipliğe her şey dışarıdan ithal ediliyordu...

Atatürk, Cumhuriyeti kurup, ivedi olarak eğitim işine el attı.

“Eğitimin amacı yalnız hükümete memur yetiştirmek değil, daha çok, ülkeye ahlaklı, karakterli, Cumhuriyetçi, devrimci, olumlu, atılgan, başladığı işleri başarabilecek yetenekte, dürüst, muhakemeli, iradeli, yaşamda karşılaşılabileceği sorunları yenebilecek güçte, karakter sahibi genç yetiştirmektir. Bunun için de eğitim program ve sistemlerini ona göre düzenlemek gerekir.” (**)

retimde bu büyük devrimleri gerçekleştirirken, diğer yandan da, değişik yerlerde yaptığı konuşmalarla, öğretmenlerin nasıl öğrenci yetiştirmeleri gerektiğini açıklıyordu.

Yine, yeni kurulan Cumhuriyetin öğretmenlerini her konuda destekliyor, sorunlarını ivedilikle çözümlüyordu.

Kılıç Ali anlatıyor: “Bir gece Ankara’da uykumun arasında telefon çaldı. Başyaver: ‘derhal seyahate çıkılıyor. Hemen köşke gelmenizi emir buyurdular.’ Dedi saate baktım: Vakit gece yarısını hayli geçmişti. Hazırlandım köşke gittim.

Meğer o gün Atatürk, Kırşehir İdare i Hususiye Muallimlerinden, birkaç aydan beri maaş alamadıklarından dolayı bir şikâyet mektubu almış. Sofrada bulunan alakalı Vekilden muallimlerin niçin maaş alamadıklarını sormuş. Vekil Bey de:

‘Havalar kış, belki de onun için, postalar işleyememiştir...’ Nevinden bir şeyler söylemiş, bir mazeret ileri sürmek istemiş.

Atatürk bu cevap üzerine:

‘Ya ... Demek şimdi muhasaradayız, öyle mi? O halde şimdi kalkar, gider hem yolu açarız, hem de Kırşehir’de muallimlerin dertlerini yakından dinleriz.’ Demiş ve derhal hareket emrini vermiş...

Mevsim kış, hava fena halde yağışlı ve soğuktu. Atatürk, sofrada bulunanlardan da bazılarını beraberine alarak yola çıkıldı. Hava o kadar puslu idi ki bir ara yolu kaybettik. Bir köyün kahvesine sığındık. Kahvenin sac sobasını yak-tırdık. Isındıktan sonra tekrar yola devam ettik. Ertesi gün Kırşehir hududuna girmiştik.

...

Muallimler çağrılarak hepsi ayrı ayrı dinlendi ve büyük bir kavis çevrilerek Konya üzerinden Ankara’ya dönüldü.” (***)

1923’te Cumhuriyetle başlayan bu devrim çağı ne yazık ki, 1946 sonrası tavsadı, 1950’den sonra başka yöne doğru evrildi gitti.

O günler yalnızca tarih sayfalarında kaldı. Cumhuriyet kuranlar başardı, bugünler de ise başaramıyoruz. Bugün eğitimin sorunları gün geçtikçe artıyor ve çözümleri iyiden iyiye zorlaşıyor...

Cumhuriyetimizin 97. yaşına ulaştığı bugünlerde eğitimde fırsat ve olanak eşitliği var diyebiliriz mi? Bölgeler arası, köy – kent, zengin – yoksul farkları kaldırılabilir mi?

Büyük kentlerin varoşlarında oturan ve büyük çoğunluğunu yoksul çocuklarının oluşturduğu öğrenciler, uzaktan eğitime katılabiliyorlar mı? İnternetleri, bilgisayarları, tabletleri, canlı eğitime katılacak programları var mı?

Cumhuriyetin ilanından 97 yıl sonra, bugünler-

de milyonlarca öğrenci devlet kendilerine ulaşsın da uzaktan eğitim alalım, uygarlık yolunda parası olanlardan geri kalmayalım diye umutla bekliyorlar...

Yoksul mahallelerinde hayata tutunma savaşı veren bu gençler, Cumhuriyetin elinden tutup okuttuğu, sahip çıktığı Cumhuriyetin ilk kuşakları kadar şanslı olmak istiyorlar. O güzelim çocuklar gibi; okuyup kabuklarını kırmak, iyi birer meslek sahibi olmak ve yazan çizen, düşünen birer aydın olmayı hayal ediyorlar...

Ey Atatürk, Mustafa Necati, Saffet Arıkan, Hasan Âli Yücel, İsmail Hakkı Tonguç neredesiniz?

(*) **“Köy Enstitülerine böyle geldiler”**, Köy Enstitüleri Albümü, Kültür Bakanlığı yayını, hazırlayan Mehmet Özel

(**) Atatürk’ün Hususiyetleri, Kılıç Ali, Yeni-gün Haber Ajansı, 1998, Sayfa, 76

(***) A.g.e, sayfa 119, 120